

TIDNINGEN

brottsoffer

BROTTSOFFERJOURERNAS RIKSFÖRBUND

NR 5/2009

A close-up portrait of a woman with short, light-colored hair, smiling warmly. She is wearing a dark, high-collared jacket. The background is a plain, light-colored wall.

Forskning visar:
Snabbt stöd ett måste
efter grova våldsbrott

*Nu vet vi hur den
typiska BOJ-aren
ser ut!*

Journas bästa tips
Satu Andersson – en av dem
som delar med sig

lösnummerpris 30 kr
årgång 15

TEMA Metoder

Innehåll

Tidningen Brottsoffer

utges av
Brottsofferjourenas Riksförbund
tel 08-644 88 00
Bondegatan 40
Box 110 14
100 61 Stockholm
www.boj.se
tidningenbrottsoffer@boj.se

ANSVARIG UTGIVARE
Sven-Erik Alhem
tel 0708-57 76 00, 0733-73 00 09
sven-erik.alhem@swipnet.se

REDAKTÖR
Erika Nydahl
GRAFISK FORM
Erika Nydahl
erika.nydahl@bredband.net

OMSLAGSFOTO
Erika Nydahl

PRENUMERATION
tidningenbrottsoffer@boj.se
helårsprenumeration 150 kr
postgiro 469 92 46-7

Tidningen Brottsoffer utkommer med fem nummer per år. Som medlem i en lokal jour får du tidningen gratis.
Tänk på att uppdatera dina adressuppgifter!

ANNONSER
tel 031-47 59 25/040-22 92 31/08-27 30 85
fax 031-45 41 29/040-94 40 05/08-730 37 28

TRYCK
Tidningen Brottsoffer ges ut med stöd av Spifab,
Weinco Grafiska AB, Malmö
ISSN 1400-075x, upplaga 15 000 ex
Tidningen är tryckt på miljövänligt papper.

*Redaktionen ansvarar ej
för insänt ej beställt material.
Citera oss gärna, men ange källan.*

- 2 **Ordföranden har ordet** Visst berättar man gärna om goda möten?
- 3 **Riksnytt**
- 3 Unga visar vikten av att vittna
- 4 BOJs kunniga medarbetare vill lära mer
- 5 **Aktuellt**
- 5 Regressen lika bra i bägge länder
- 6 Problem med polisens attityd och bemötande har kartlagts
- 7 **Fråga psykologen**
- 8 **Fråga advokaten**
- 8 **Boktipset** I hederns skugga
- 9 **Tema: Metod**
- 10 Den typiska BOJ-aren – vem är hon?
- 11 Stöd kan ges på många sätt
- 12 Spindeln i nätverket
- 14 Kommunen köper tjänst av BOJ Västerås
- 14 Marknadsföring med Olle
- 15 BOJs jurer samarbetar ofta med socialtjänsten
- 17 Gruppen ger en annan förståelse
- 18 Vart är det ideella arbetet på väg?
- 19 **Forskning** Svårt återhämta sig utan snabbt stöd
- 20 **Regionnytt**
- 22 Så när du brottsofferjourenas
- 24 **Unga BOJ** Serie om sex, gränser och övergrepp



Brottsofferjourenas Riksförbund, BOJ, är en ideell organisation som ger stöd till brottsoffer, deras anhöriga och vittnen. Varje år ger BOJ stöd till cirka 70 000 brottsdrabbade personer. Det finns idag drygt 100 lokala brottsofferjourer som kan erbjuda emotionellt stöd och praktisk vägledning.

Jourenas stödpersoner har avgett tystnadslofte och ger stöd så länge brottsoffren behöver. BOJ har även organiserat vittnesstöd vid de flesta tingsrätter.

All hjälp är kostnadsfri och såväl stödpersoner som vittnesstöd får utbildning för sina uppgifter.

Brottsdrabbades rättigheter – vår utmaning


**BROTTSOFFERJOURERNAS
RIKSFÖRBUND**

Visst berättar man gärna om goda möten?

Vi människor är allmänt sett mer ifrågasättande år 2009 i förhållande till myndighetsbeslut som går oss emot. På "den gamla tiden" präglades vi av ett förhållningssätt som gick ut på att ödmjukt buga och tacka samt acceptera vad som bestämdes. Inte minst om det var domare, åklagare eller poliser som "talade" till oss.

En av mina första chefer på åklagarbanan berättade en gång hur han som ung åklagare hade dristat sig att ringa upp Högsta domstolens ordförande för att ställa en fråga om ett mål han var engagerad i. Svaret blev efter en stunds tystnad i luren: *Vet ni vem ni talar med? Detta är Högsta domstolens ordförande!* Orden gick inte att missförstå; en så högt uppsatt ämbetsman ringer man inte upp från en låg åklagarposition! Vet hut och sitt ner i bänken!

År 2009 vore det otänkbart att Högsta domstolens nuvarande ordförande, justitierådet Johan Munck, skulle besvara ett samtal från en kammaråklagare på ett avsnäsande och överlägset sätt. Johan Munck är en synnerligen sympatisk och levande människa fylld av empati också för dem som befinner sig nedanför honom ur ett snävt hierarkiskt ämbetsmannaperspektiv. Och jag vågar påstå att han i mån av tid skulle bemöta alla som söker kontakt med honom lika ödmjukt.

För den som utsatts för skada till följd av brott är kontakterna med företrädare för rättsväsendet på alla områden viktiga. Och känsliga. Bemötandet är enormt

betydelsefullt. Alltifrån mottagandet i samband med anmälningsupptagningen till förhör och i kontakten med åklagare eller under domstolsprocessen. En intresserad, kunnig och alert polis eller åklagare kan vara guld värd när det gäller att skapa förtroende. Allt bemötande registreras i allmänhet synnerligen noga. Både i positiv och i negativ bemärkelse. Och spridningseffekten kan bli avsevärd. För tänk efter själv: Visst vill man gärna berätta om goda möten och om dåliga sådana – i bekantskapskretsen, på arbetsplatsen osv.

Alla möten är dessvärre inte så positiva. Det finns rika exempel på att bemötandet kunde ha varit bättre. Det är därför viktigt att ständigt bemöta sig om att sätta sig in i den brottsdrabbades eller vittnets situation och bistå honom eller henne på allra bästa sätt. Det är naturligtvis lika viktigt i ideellt stöd som hos ämbetsmän. För alla vi BOJ-are är verkligen engagerade och vill hjälpa och stödja efter förmåga! Och det ska den som vänder sig till oss känna.

Fick i skrivande stund kontakt med ett fall som känns angeläget att återbe-

rätta för er. En person (A) upptäcker en lördagsnatt en objuden inkräktare (B) i vardagsrummet i sin lägenhet. Inkräktaren försvinner balkongvägen över till en grannlägenhet, när han blir varse att han upptäckts. A känner igen B som sonen i familjen intill. Anmäler händelsen

omedelbart till polisen som kommer till platsen, men som då inte hinner göra någon teknisk undersökning. Den äger rum först en tid senare. Inga fynd kan säkras. Trots att B känns igen av A och också ett antal timmar efter brottet har namngetts till polisen, blir förundersökningen nedlagd utan att B ens har förhörts. Förklaringen till A från polisen är att polisen måste koncentrera sig på sådant som kan leda till lagföring. Här går det inte att komma ända fram om den utpekade gärningsmannen skulle neka. Jag tar mig för pannan! Ska utgångspunkten vara att polisen utgår från att den misstänkte gärningsmannen förnekar brott utan att ett förhör hållits med honom?

Jag berättar om fallet därför att det tyvärr är typiskt för hur övergivna många brottsoffer för så kallade vardagsbrott känner sig i kontakterna med polisen.

Jag är helt övertygad om att A skulle ha accepterat ett nedläggningsbeslut om B hade hörts och ställd inför det faktum att han iakttagits inne i grannlägenheten ljugit sig fri. Allt i enlighet med den rätt enligt *Europakonventionen* som tillkommer alla i den situation B befunnit sig. Då hade B sannolikt ändå känt sig vara under polisens observation och hade nog aktat sig för att bege sig ut på fler

För den som utsatts för skada till följd av brott är kontakterna med företrädare för rättsväsendet på alla områden viktiga. Och känsliga. Bemötandet är enormt betydelsefullt.



balkonginträngningsäventyr. (Den så kallade under lupp-effekten). Som det nu blev förstår jag utmärkt väl att A känner sig ha besvärat polisen i onödan. Polisen som alltid har viktigare och högre prioriterade uppgifter att ta sig an. *Ska det vara så?* Nej, nej och åter nej! Så länge det inte av särskilda skäl finns anledning att ifrågasätta anmälningsuppgifterna, får polisen aldrig utgå från vad som skulle komma att sägas under ett förhör som inte hålls! Elementärt så det förslår! Och JO-mässigt, tycker jag.

Alla som arbetar inom rättsväsendet är precis som alla näringsidkare beroende av att skapa goodwill kring sin organisation eller sitt företag. Köpmannen har lärt sig att *kunden alltid har rätt*. Polisen borde ta till sig något av detta. Liksom åklagaren och domstolen. Inte så att alla åklagarbeslut eller alla domar alltid kan gynna brottskadelidande. Självfallet inte. Avgörandena måste naturligtvis baseras på materiellt och bevismässigt sakliga grunder. Men i själva bemötandet finns det mycket att lära av köpmannens *vad kan jag stå till tjänst med?*

För oss som arbetar ideellt inom BOJ känns det naturligt att tänka i dessa banor. Fast ibland kan även vi ha anledning att skärpa oss. Eller hur?

SVEN-ERIK ALHEM

Osäkert när nästa nummer av tidningen kommer ut

På grund av förändrade ekonomiska förhållanden för Tidningen Brottsoffer är det osäkert när nästa nummer kommer ut. Riksförbundet hyser gott hopp om att hitta en lösning för fortsatt utgivning, men vi kan tyvärr inte lova att hålla det planerade utgivningschemat.

Unga visar vikten av att vittna

■ *Stå upp – om att vilja vittna och anmäla brott* är en ny film som ska visas i landets skolor. Målgrupp är högstadie- och gymnasieelever. Den sexton minuter långa DVDn är resultatet av ett samarbete mellan BOJ och Kunskapsmedia, ett företag som gör utbildningsfilm.

– Vi vill skaka om lite, skapa debatt i klassrummet. Vad gör man om någon stulit något? Om någon misshandlat någon? Vi vill att man ska tänka till lite, säger Ola Björemyr från Kunskapsmedia.

– Det handlar om civilkurage. Vilket samhälle vill vi ha? Vad vill du att andra ska göra för dig? Vad vill du göra för andra? Vad är att vara modig? Eller att tjalla?

Lärare saknade material

Filmen föddes utifrån ett behov som lärare påtalat. De saknade material om att vittna, om brott och om civilkurage till sina temadagar. Kunskapsmedia började undersöka möjligheterna och fann BOJ.

– Vi tyckte att det var bra att Ola tog kontakt. Vi hade redan intresse av att jobba med frågan eftersom vi vet att det finns ett större mörkertal när det gäller unga. De anmäler mer sällan och vågar mer sällan vittna, säger Ulla Graneli, utbildningsansvarig, BOJ.

Få ungdomar vill alltså vittna och anmäla, trots att de tillhör den åldersgrupp som är mest utsatt för hot, stöld, misshandel och sexuellt ofredande.

– Vi vill vända den trenden till att man ska *vilja vittna*, säger Ulla Graneli.

BOJ bidrar med kunskap BOJs bidrag till filmen är kunskap i ämnet och medverkande. BOJ-medarbetare, brottsoffer och vittnen berättar om sina erfarenheter. Deras berättelser kompletteras med intervjuer med polis, åklagare och föräldrar till brottsut-satta. Däremellan håller skådespelaren Claudia Gallo en monolog som manar till debatt och ställningstagande.

– Det här är en prioriterad fråga inom BOJ. Vi vill jobba för att man tidigt ska få stöd och information som vittne. Där ser vi att vi har en viktig roll att spela, tillägger Eva Larsson, BOJs generalsekreterare.

Hon påpekar att den förra ungdoms-film BOJ var med om att ta fram, *En vanlig dag*, fungerade som dörröpp-nare. Den gjorde det möjligt för många jourer att komma ut på skolorna.

ERIKA NYDAHL

Ny film ska skapa debatt i klassrummen

Filmen *Stå upp – om att vilja vittna och anmäla brott* är gjord av Kunskapsmedia AB med stöd från BOJ, Brottsförebyggande rådet och Stiftelsen Karin och Ernst August Bängs Minne.

Håll utkik efter en trailer på BOJs hemsida! Här kan du beställa filmen och tillhörande studiematerial. Efter årsskiftet kommer dessutom en webbfilm för tonårsföräldrar.



BOJs kunniga medarbetare vill lära mer

Kunskap om den egna rollen på jouren. Det står överst på listan när BOJs stödpersoner och vittnesstöd själva rankar vad som är viktigast. Det visar en färsk undersökning av utbildningsbehovet inom förbundet.

Undersökningen visar också att de allra flesta ideellt arbetande BOJ-are är nöjda med den utbildning de får inom organisationen. Det man vill lära sig mer om är i så fall unga brottsoffer, hedersrelaterat våld och skadestånd.

– Enligt BOJs policy ska jouren ha en fastställd utbildningsplan för sina stödpersoner och vittnesstöd. Där är till exempel *Handbok för stödpersoner och vittnesstöd* obligatorisk, säger Ulla Graneli, utbildningsansvarig vid Brottsofferjourenas Riksförbund.

– Så har det varit under lång tid och det var dags att fundera på om vi ger rätt utbildning till våra nyckelpersoner.

Därför valde riksförbundet att undersöka vad stödpersonerna och vittnesstöden själva anser om den utbildning de får. I våras anlätades en konsult för att utforma undersökningen på ett adekvat sätt.

De som kan mest vill lära sig mest

– Vi ville veta om utbildningen motsvarar de behov som jourens medarbetare har. Vi ville också veta hur det framtida behovet av kompetensutveckling ser ut, säger Ulla Graneli.

BOJ har totalt 1700 stödpersoner och vittnesstöd runt om i landet. 249 av 308 slumpmässigt utvalda personer har svarat på enkäten. Det motsvarar 15 procent av det totala antalet ideella jourmedarbetare och kan tyckas vara ganska få.

249

sluppmässigt utvalda stödpersoner och vittnesstöd vid landets 102 brottsofferjourer svarade på enkäten om BOJs behov av utbildning nu och i framtiden.

– Men de är representativa för hela kåren. Jag har kontrollerat det genom jämförelser med tidigare kända uppgifter som fördelning av kön och uppdrag, säger Sofia Barlind, som bland annat arbetar med statistik vid riksförbundets kansli.

Det är hon som har administrerat undersökningen, matat in data och sammanställt och analyserat resultatet.

77 procent av de svarande är kvinnor och hälften är över 65 år. En knapp femtedel är under 50 år.

– Det här får vi tänka på när vi rekryterar framöver. Annars kommer en stor del av våra stödpersoner och vittnesstöd att försvinna inom några år, påpekar Sofia Barlind.

Hon har noterat fler intressanta förhållanden, bland annat att de som arbetat en längre tid ser ett större behov av vidareutbildning än de som varit kortare tid vid jouren och rimligen kan mindre.

– De erfarna vill alltså lära sig mer. Med engagemanget växer intresset för arbetet.

När BOJs stödpersoner och vittnesstöd själva rankar vilka ämnen som är viktigast toppar kunskap om den egna rollen på jouren. Därefter kommer brottsofferkunskap och samtalsmetodik, följt av rättsprocessen på fjärde plats.

De allra flesta är nöjda med den utbildning de får inom organisationen. Det man vill lära sig mer om är unga brottsoffer, hedersrelaterat våld och skadestånd.

– Det är intressant. Beror behovet av kunskap om hedersrelaterat våld på att

jouren kommer i kontakt med problematiken oftare än vad statistiken visar? Eller känner man rent allmänt en okunskap i ämnet och behöver veta mera? Kanske båda, kommenterar Ulla Graneli.

När det gäller metoder bedömer stödpersonerna och vittnesstöden att de främst behöver lära sig mer om krisstöd, samtalsmetodik, självhjälpgrupper och stöd via e-post.

I enkäten ställdes också frågan om vilken kompetens som saknas på jouren.

Svaren pekar bland annat på bristande kunskap om IT, språk och människor med annan bakgrund än svensk. Man saknar också yngre stödpersoner.

I dagsläget har Sofia Barlind gjort en första genomgång av det omfattande materialet. Det återstår fortfarande mycket arbete innan analysen är helt klar. Nästa steg är att titta närmare på hur olika grupper skiljer sig åt – kvinnor och män, yngre och äldre. De svarar olika, det kan Sofia Barlind avgöra redan nu.

– Unga är till exempel inte intresserade av frågor som rör äldre. Det syns tydligt, liksom att män inte har våld mot kvinnor på sin tre-i-topp-lista, säger hon.

– Det kan å andra sidan bero på att man fördelar uppdragen på jouren så att män inte arbetar med de ärendena.

När enkäten om BOJs utbildningsbehov är färdiganalyserad ska resultatet fungera som underlag för förbundets framtida utbildningsplan.

ERIKA NYDAHL

Unga brottsoffer

är ett kunskapsområde som många stödpersoner och vittnesstöd vill förkovra sig i.

74%

klassar utbildningen som bra eller mycket bra.

Samtals- metodik mest efterfrågat

Önskelista för BOJs utbildning i framtiden

Stödpersoner och vittnesstöd vill ha mer **kunskap** om

- unga brottsoffer
- hedersrelaterade övergrepp
- skadestandsfrågor.

De vill lära mer om **metoder** som

- krisstöd
- samtalsmetodik
- självhjälpgrupper
- stöd via e-post.

De vill ha **material** om

- samtalsmetodik (högt prioriterat)
- skadestånd
- unga brottsoffer.

Och de önskar **specialisera sig** inom

- unga brottsoffer
- våld mot kvinnor och barn
- samtalsmetodik
- krisstöd.

Knappt hälften anser att utbildningsbehovet bäst tillgodoses **regionalt**, en tredjedel föredrar lokalt anordnad utbildning.

Stödpersoner och vittnesstöd kan ofta tänka sig att **arbeta mer utåtriktat**, tex

- presentera BOJ för skolor och föreningar
- styrelsearbete
- marknadsföring av jouren
- hålla studiecirklar.

Olika **åldersgrupper har olika intressen**. Ingen över 65 har visat intresse för e-post som stödmetod. Och ingen ung person vill specialisera sig på våld mot äldre.

Vem?

BOJs utbildningsenkät har också gett en bild av den typiska jourmedarbetaren. Vem är hon? Se sidan 10

Regressen lika bra i bägge länder

Nu är det dags för rond två i matchen mellan Sverige och Norge. I förra numret av Tidningen Brottsoffer avhandlades brottsskadeersättningen och Sverige avgick som segrare. Nu är det dags att se närmare på regress och jämkning.

Regress (återkrav av utbetalt belopp)

Sverige

De flesta brottsoffer anser att det är viktigt att det blir skadevällaren, alltså gärningsmannen, som till slut får betala för vad han/hon har vållat.

Brottsoffermyndigheten övertar brottsoffrets rätt till skadestånd och försäkringsersättning. Myndighetens regressavdelning ser till att närmare 30 miljoner kronor återkommer till statskassan varje år. I fjol utbetalades drygt 113 miljoner kronor i brottsskadeersättning. Detta innebär att en fjärdedel av den utbetalade brottsskadeersättningen finansieras av återbetalande skadevällare.

Regresskrav görs i princip bara när det finns en dömd skadevällare och en dom även i skadeståndsdelen. Eftersom rätten till brottsskadeersättning förutsätter att skadevällaren inte har möjlighet att betala skadeståndet till brottsoffret, är det förstås svårt att få gehör för återkraven. Men om skadevällarens ekonomiska situation förbättras ska hon eller han betala.

Norge

I Norge är regressordningen i väsentliga delar likadan som i Sverige. I Norge motiveras regressreglerna med att lagstiftaren vill lägga ansvaret för våldsoffrets skador där det hör hemma, nämligen hos skadevällaren. Kontoret for voldsoffererstatning fattar beslut om regress. Kravet ställs av Statens innkrevingsentral, en central myndighet. Varje år kräver man 20 miljoner norska kronor. 166 miljoner betalades i brottsskadeersättning år 2008. Enligt reglerna kan myndigheten

kräva regress mot försäkringsbolag, socialförsäkringssystem osv som offret har rätt att få pengar från. Men det krävs i praktiken bara regress mot gärningsmannen. Det krävs inte regress när brottmålet avskrivits, till exempel därför att bevisen inte är tillräckliga för att åtala gärningsmannen i domstolen.

Jämkning (ändring av beloppet)

Sverige

Brottskadelagen medger jämkning i betydligt större omfattning än vad skadeståndslagen gör. Bakom detta ligger kriminalpolitiska hänsyn. Ersättningen kan jämkas om det är skäligt med hänsyn till brottsoffrets uppträdande. Det vanligaste är att brottsoffret har uppträtt provocerande. Om våld inte stått i proportion till provokationen, avstår Brottsoffermyndigheten vanligen från jämkning. Jämkning förekommer ofta i fall av uppgörelser i kriminella kretsar och i samband med narkotikabrottslighet. Myndigheten jämkar ersättningen i 150-200 fall årligen.

Norge

I Norge är villkoren i väsentliga delar desamma som i Sverige. En skillnad är att berörda myndigheter i Norge inte ska vara strängare i sin bedömning än den bedömning domstolarna gör.

Slutsats

Den här gången blir det jämnt lopp mellan Sverige och Norge. Ronden slutar oavgjord.

REMI STRAND

direktör, Kontoret for voldsoffererstatning

PER RUBING

brottsskadechef, Brottsoffermyndigheten

I NÄSTA ROND NORGE-SVERIGE
Förutsättningar för ersättning

Stärkt stöd till brottsutsatta i EU
EUs justitieministrar har nu antagit rads slutsatser om en strategi för stärkt stöd till personer som utsatts för brott i EU. Bakgrunden är att den fria rörligheten inom EU medför att allt fler EU-medborgare utsätts för brott i andra medlemsstater än den stat de bor i. Rads slutsatserna är ett svenskt initiativ och tanken är att de ska höja ambitionsnivån att stärka rättigheter och förbättra stödet till personer som utsatts för brott inom unionen. De ska också staka ut inriktningen för det framtida arbetet inom EU. Bland annat understryks att vissa personer som utsatts för brott är i särskilt sårbara situationer och behöver extra stöd. Medlemsstaterna uppmanas också att se till att brottsoffer får relevant information.

Även ett första utkast på Stockholmsprogrammet, ett femårigt program för inriktningen på EUs arbete kring rättsliga och inrikes frågor, har nu tagits fram. I Stockholmsprogrammet förs också brottsofferperspektivet fram och målet är att det ska antas av EUs stats- och regeringschefer vid toppmötet i december 2009. /AS

Det saknas kunskap om våld i samkönade relationer

Inom så väl forskningen som stödverksamheter brister kunskapen om våld i samkönade relationer i Sverige. Det konstaterar Nationellt centrum för kvinnofrid, NCK, i en ny kunskaps- och forskningsöversikt. I rapporten har internationell och svensk forskning sammanställts. Den visar att de flesta studier som gjorts är amerikanska, i Sverige är däremot ämnet med få undantag utforskat.

Den internationella forskningen visar bland annat att rädslan för homofobi gör att anmälningsbenägenheten hos hbt-personer är lägre än hos heterosexuella. Hbt-personer är dessutom i hög grad utsatta för våld även i andra sammanhang än i nära relation. /AS

Problem med polisens attityd och bemötande har kartlagts

Att poliskåren är en alltför homogen grupp kan skapa problem. Därför bör rekryteringen till polisyrket breddas.

Det föreslår Charles Westin, professor vid Stockholms universitet, som på uppdrag av Rikspolisstyrelsen gjort en utredning kring attityd- och bemötandeproblem inom polisen.

Rikspolisstyrelsen beställde utredningen i samband med den debatt som uppstod efter rasistiska uttalanden från polismän i samband med oroligheterna i

Rosengård i början av 2009. I uppdraget ingick att kartlägga hur polismyndigheterna i Skåne, Gävleborg och Östergötland samt polisutbildningarna arbetar med bemötande- och attitydfrågor.

Utredaren Charles Westin föreslår nu bland annat att regelbunden, planerad och kollektiv handledning bör införas för alla polisanställda. Han föreslår även att polisutbildningen bör akademiseras, förlängas till tre år och bli bättre på att integrera teori och praktik.

AMANDA SÄFSTRÖM

Socialministern positiv till BOJs krav för barn som är brottsoffer

Att misshandla inför barn bör bli olagligt och barnahus ska inrättas i hela landet. Det är två av de yrkanden som BOJ tillsammans med SKR och HOPP driver. Nu kommenterar socialminister Göran Hägglund förslagen och ställer sig positiv till flera av punkterna.

– När det gäller att göra det straffbart att misshandla inför barn är det den hållning som mitt parti har. Vi arbetar för det, men än har vi inte fått med oss de andra partierna. Därför är det bra om många bidrar till ett opinionsbildande arbete för ökad förståelse, säger Göran Hägglund.

Med anledning av att det i år är 20 år sedan FNs Konvention om barnets rättigheter antogs presenterade BOJ tillsammans med Sveriges Kvinno- och Tjejjourers Riksförbund och HOPP, Riksorganisationen mot sexuella övergrepp, i somras *Yrkanden för stärkta rättigheter för barn*. I samband med organisationernas gemensamma arrangemang under Almedalsveckan överlämnades yrkandena till representanter för riksdagens tvärpolitiska barngrupp. BOJs generalsekreterare Eva Larsson såg också till att Göran Hägglund fick ett eget exemplar. När socialministern nu kommenterar yrkandena är han

positiv till förslaget att inrätta barnahus i hela landet. Att föra in barnkonventionen i den svenska lagen tror han däremot inte är rätt väg att gå. Han menar att konventionen ska vara en självklar utgångspunkt, men måste tolkas så att den passar in i den svenska lagstiftningen. Han är också osäker på om ett nationellt riksbarnscentrum, ett slags resurs- och kunskapscentrum för barns rättigheter, bör bildas.

– Vi har redan idag en rad instanser som på olika sätt ska ta tillvara barns intressen. Vi behöver hitta en struktur som inte innehåller alltför många intressenter utan faktiskt fungerar för det enskilda barnet som ett stöd när det värsta inträffar.

Han är dock överens med BOJ, SKR och HOPP om att kunskapen inom rättsväsendet bör förstärkas när det gäller barns situation.

– Där brister det då och då. Men det är svårt att hitta något område där det är mer angeläget att förstärka kunskapen.

BOJ, SKR och HOPP arbetar nu vidare för att sprida yrkandena till justitieutskottet.

AMANDA SÄFSTRÖM

Läs Yrkanden för stärkta rättigheter för barn i sin helhet på www.boj.se



Det ska räcka med att hon inte vill!

■ Brottbekämpningen av sexualbrott är inte effektiv och allmänhetens förtroende för rättsväsendets arbete med sexualbrott torde vara lågt. Rättsintyg saknas ofta, polisutredningen startar sent och åklagarens åtal och domstolsprocessen dröjer. Dessutom brister det ofta i saklighet i rättstillämpningen. Det är nödvändigt med vidareutbildning av polis, domare och åklagare.

Dessutom: Införandet av brottet *oaktsam våldtäkt* skulle ge brottsoffren ökat skydd vid klart klandervärda och straffvärda sexuella övergrepp, där det idag är svårt att bevisa att gärningsmannen haft insikt (uppsåt). Det skulle räcka med att det för en normalt oaktsam person är uppenbart att offret inte samtycker till det sexuella umgänget.

Det avgörande för Norge att år 2000 kriminalisera grov oaktsam våldtäkt var ett starkt rättsskydd för brottsoffret och samtidig rättssäkerhet för gärningsmannen. Anmälningbenägenheten skulle också öka om det blev lättare att få en fällande dom.

Bristande samtycke räcker
Enligt Europadomstolens praxis beträffande Europakonventionens fri- och rättigheter krävs kriminalisering och lagföring vid varje sexuell handling som skett utan samtycke. Europakonventionen är svensk lag sedan 1995 och Sverige *måste* ha en lag som innebär att bristande samtycke (alternativt frivilligt deltagande) konstituerar ett sexualbrott.

Svensk sexualbrottslagstiftning borde få en grundregel, liknande den engelska, som lyder ”*En man begår våldtäkt, om a) han har samlag med en kvinna som vid tiden för samlaget inte samtycker till detta och b) vid den tiden inser att hon inte samtycker till samlaget eller är oaktsam huruvida hon samtycker till det eller inte*”.

HANS KLETTE

professor emeritus i straffrätt,
tidigare ordförande för BOJ

Varför vill jag vara med en man som slår?

FRÅGA Min sambo misshandlade mig svårt under en resa till Finland. Jag har pratat med honom om vad som hände på båten, men han vill inte kännas vid det. Jag vet att han kom ihåg allt morgonen därpå eftersom han frågade om jag ringt efter hjälp, om någon skulle komma och hämta honom. Det såg ut som om han inte tänkte släppa ut mig ur hytten.

Jag är rädd för honom. Jag är också rädd för att han ska veta att jag är rädd för då tror jag att han kan göra mig illa igen. Det är svårt att se en människa man älskat förvandlas till någon som vill ta livet av en – och som nästan lyckas också. Efter att jag vaknade upp stod han och hotade mig med mera stryk om jag kom närmare. Jag höll mig lugn – utåt – annars hade jag fått en snyting så jag legat raklång på golvet. Jag polisanmälde honom, men tog senare tillbaka anmälan. Nu funderar jag på om jag kan ”lägga tillbaka” anmälan igen. Men jag är tveksam, tänker att han är ju trots allt hjälpsam mot mig. Vad är det som händer? Varför tycker jag att det känns bra när den som begått brott mot mig finns nära? Och när brottslingen ifråga inte är närvarande – varför känns det sämre då?

SVAR Kvinnor, liksom barn, är oslagbara. Den person som misshandlade dig har per automatik berövat sig själv rätten att

kallas man. Enbart genom att frivilligt genomgå en kvalificerad behandling har han möjlighet att på nytt återta benämningen man.

Att du återtog din anmälan kan förklaras på tre sätt. Du ser fortfarande den person du blev förälskad i, din självkänsla är väldigt låg, det vill säga du behandlas på det sätt du tycker du förtjänar samt slutligen din rädsla är så omfattande att det är bättre att i någon mån kunna kontrollera honom inom ”hemmets fyra väggar”, än ha honom ständigt ”vistandes i mörkret”, i ett okontrollerat tillstånd. Det råd jag alltid ger till misshandlade kvinnor är att så snabbt som möjligt bryta relationen med förövaren. Den som blir misshandlad kan aldrig återfå sin grundtrygghet annars och misshandlaren kommer aldrig mer att respektera den han misshandlade.

Vill du läsa mer av Björn Lagerbäck? I skriften *Brottsoffer – deras reaktioner och behov* utvecklar han de djupgående konsekvenserna av att utsättas för brott. Han ger också konkreta råd om hur man samtalar med en brottsdrabbad person. Beställes via www.boj.se

Hur kan jag bli trygg igen efter mordet?

FRÅGA En av mina arbetskamrater mördades för något år sedan på värsta tänkbara sätt. Hon blev förföljd hem från bussen och killen tog sig in i hennes lägenhet.

Jag kände henne inte särskilt bra, men har påverkats ganska mycket av det här ändå. Jag har fått svårt att somna och när jag väl somnat, så vaknar jag ofta alldeles kallsvettig och tror att någon försöker strypa mig också. Kan jag bli av med de här mardrömmarna?

SVAR Jag vill inte benämna den situation du beskriver som mardrömmar utan tecken på en djupgående otrygghet som

utgår från den faktiska händelsen. Troligtvis har du inte fått möjlighet att bearbeta det inträffade tillräckligt. Samtidigt är det nödvändigt att du får möjlighet att se till att ditt hem är säkrat från intrång. Ytterligare en sak du kan göra är att informera dig om omfattningen av kriminella övergrepp i din närmaste omgivning. Troligtvis är oron större än vad som är motiverat av den faktiska situationen.

I detta fall kan dessutom mordet på din arbetskamrat utlösa en allmän existentiell ångest inför de villkor som gäller för allt levande.



Hur får jag bort numret från sexsajten?

FRÅGA Mitt telefonnummer har lämnats ut på en sexsajt på Internet. Det måste väl vara olagligt? Var står det någonstans i lagen i så fall? Och vem kan hjälpa mig få bort numret från sajten och straffa den som gjort det?

SVAR Det här fenomenet har ökat i takt med Internetanvändandet och det är mycket obehagligt för den som drabbas. För att få bort ditt telefonnummer kan du kontakta sajtens redaktör och be dem avlägsna ditt telefonnummer.

Om du vet med säkerhet vem som lagt ut ditt telefonnummer tycker jag att du ska polisanmäla personen. Därefter får polisen utreda om något brott begåtts och också av vem, om det går att bevisa. Det här kan röra sig om ofredande eller sexuellt ofredande. I Brottsbalken 4 kap. 7§ står ”Den som handgripligen antastar eller medelst skottlossning, stenkastning, oljud eller annat hänsynslöst beteende eljest ofredar annan, döms till ofredande

till böter eller fängelse i högst ett år.” I ditt fall blir det annat hänsynslöst beteende man kan gå på.

Den här typen av brott är svåra att komma åt. Exempelvis dömdes en 17-årig pojke i tingsrätten för ofredande när han hade lagt upp nakenbilder av en flicka på en sexsajt. Hovrätten friade honom däremot och ansåg att för brottet ofredande krävs ”ett hänsynslöst beteende” som utmärks av en ”kännbar fridskränkning”. De menade att eftersom flickan tidigare ställt upp på bilderna och att de först senare användes kränkande kunde de inte fälla pojken. Hovrätten ansåg att det förutsatts att den angräpnade uppfattat angreppet när det skedde.

I ditt fall kan det bero på när du fick veta att ditt telefonnummer fanns på sexsajten och också om du blivit lidande på grund av detta på något sätt. Du har ju inte gett ditt samtycke till att numret publiceras.

Vad menar rätten med personalia?

FRÅGA Jag var åhörare på en rättegång och på slutet fick vi gå ut ett tag för att man skulle gå igenom personalia. Vad är det och varför fick vi gå ut?

SVAR Vid rättegångens slut går man igenom den tilltalades personalia, det

vill säga man redovisar personens tidigare och nuvarande livssituation samt yttrande från frivården eller socialtjänst om sådana finns. Det kan vara känsliga och mycket personliga uppgifter. Därför väljer rätten oftast att gå igenom personalia inför stängda dörrar.

Kan jag få ersättning för misshandeln?

FRÅGA Jag blev misshandlad i somras, men polisen lade ner det på grund av för lite bevis. Min fråga är: Kan jag ändå få ersättning på något sätt?

SVAR Om det klart och tydligt framgår att du blivit misshandlad, men man inte kunnat binda någon gärningsman till brottet kan du ändå ha rätt till ersättning för kränkning och eventuellt sveda och värk. Vänd dig till ditt försäkringsbolag i

första hand och ansök om ersättning där. Bifoga din polisanmälan samt beslutet om att lägga ned förundersökningen. Om du inte har någon försäkring kan du istället vända dig till Brottsoffermyndigheten och ansöka om brottsskadeersättning. Gå gärna in på deras hemsida och läs vad som gäller. Där finns även blanketter för ansökan att ladda ner och en referatsamling som kan ge dig en uppfattning om ersättningsbeloppet.

En röst åt unga män i hederns skugga

■ Författaren Dilek Baladiz har valt att utgå från ett annorlunda perspektiv när hon skriver om hedersnormer och hedersproblematik. *I hederns skugga* innehåller tio intervjuer där unga män och pojkar med olika bakgrund får berätta och reflektera över hur hederskulturen påverkar deras liv.

Läsaren får bland annat möta Daniel, 20 år, som blev bortgift mot sin vilja när han var 19 år och Diyar, 18 år, som är homosexuell men inte vågar berätta det för sin familj.

Dilek Baladiz låter de intervjuade resonera kring tjejjers respektive killars handlingsutrymme, sexualitet och förhållande till familj och släktingar.

Boken ger en röst åt de unga män som lever i hederns skugga, men som sällan får komma till tals. Deras berättelser visar också tydligt att det inte bara är tjejer och kvinnor som drabbas av hedersrelaterat förtryck, utan att även män påverkas i högsta grad.

I *hederns skugga* innehåller också en mängd förslag på hur bokens texter kan användas konkret i arbetet med ungdomar. Här finns ett stort utbud av övningar och diskussionsfrågor för till exempel skolklasser eller ungdomsgrupper.

AMANDA SÄFSTRÖM



I *hederns skugga* av Dilek Baladiz
Gothia förlag

Hur gör BOJ?

Om brottsoffren inte kan ta sig till jouren – ska jouren då söka upp brottsoffren? Hur bygger BOJ ett starkt kontaktnät i lokalsamhället? Behövs särskilda vittnesstöd för barn? Är det lättare att träffas till frukost? Och hur ser det ideella arbetet ut i framtiden?

Kontakt med brottsoffer

Den typiska jourmedarbetaren har kontakt med brottsoffer främst genom

- 1) telefonsamtal
- 2) personligt möte

Hennes önskemål inför framtiden är

- mindre tid i telefon
- mer tid för personligt möte

Hon är nöjd med att nästan inte ha någon stödkontakt via brev, mail, sms och chatt.



ILLUSTRATION SOFIA BARLIND

Den typiska BOJ-aren – vem är hon?

Jo, hon är 65+, alltså en kvinna som sannolikt hunnit gå i pension. Hon arbetar för det mesta som stödperson, har varit aktiv i mer än tre år och jobbar för juren mellan fyra och tolv timmar i månaden.

Bilden av den typiska BOJ-aren är sammansatt av de vanligaste svaren på frågorna i en enkät som riksförbundet skickat ut till jourerna under hösten. Syftet var att undersöka utbildningsbehovet hos stödpersoner och vittnesstöd och resultatet ska fungera som underlag för BOJs framtida utbildningssatsningar.

Läs mer om enkäten på Riksnytt, sidan 4.

Viktig kunskap för arbetet

- stödpersonens rollen
- brottsofferkunskap
- samtalsmetodik

Viktigast i grundutbildningen

- föreläsningar
- studiebesök på tingsrätten

Har läst

- policy för stödpersoner
- handbok för stödpersoner

Behov av vidareutbildning:

- unga brottsoffer
- hedersrelaterade övergrepp
- skadestånd
- samtalsmetodik

Önskemål om specialisering:

- unga brottsoffer
- våld mot kvinnor och barn

Utbildningen bör ske regionalt.

Den egna jouden

- har anställd personal
- 5-15 stödpersoner + vittnesstöd
- ingen handledning

Stödpersonsträffar:

- Ca 4 per år, oftast gemensamt med vittnesstödsgruppen.
- Ofta allmän information.
- Sällan inbjuden föreläsare/gäst.

BOJ-aren

- har en positiv bild av gruppen
- är trygg i rollen som stödperson
- är positiv till utökad regionalt samarbete
- tar del av nyhetsbrevet från riksförbundet
- besöker boj.se regelbundet, men inte ofta
- går aldrig in på medlemssidorna
- är nöjd med mängden ärenden
- kan eventuellt tänka sig att presentera BOJ för skolor eller sitta i styrelsen
- är gärna kvar som stödperson om ett år.

Sammanställningen av den typiska BOJ-aren har gjorts av Sofia Barlind, som bland annat arbetar med statistik vid riksförbundets kansli.

Stöd kan ges på många sätt

BOJ har 102 brottsofferjouer runt om i landet. Här delar några av dem med sig av sina tips. Det handlar om både små och stora insatser, men alla kan göra skillnad.

BOJ Bergslagen

Vara där målgruppen är

”Syns du inte, finns du inte. Det gäller särskilt med ungdomar. Satsningar mot den målgruppen är färskvara – du måste vara ute hela tiden.”

Att finnas på plats är att göra det enklare för brottsoffer att ta kontakt. Det kan också vara enda sättet att få kontakt.

Ingela Eriksson, brottsofferassistent i BOJ Bergslagen, vet att det är så. För några år sedan drev hon ett projekt med inriktning mot unga som utsatts för hedersvåld. Hon fanns på plats på fasta tider i de fyra högstadieskolorna i Karlskoga-Degerfors kommun, några timmar kring lunch varannan vecka. Hon besökte också ett antal gymnasieskolor mer sporadiskt.

– Jag träffade ganska många tjejer. Jag vet att ungefär 8-10 av dem var utsatta för hedersvåld plus några i gråzonen, säger Ingela och tillägger:

– En av dem hade jag mött ändå, men det är tveksamt om de andra sökt upp jouden om vi bara gått ut med information. Många av de här flickorna – och pojkarna – får ju inte gå någonstans på fritiden. Det är alltså bara i skolan man kan nå dem.

Jourens ambition var att få kontakt med unga utsatta för hedersvåld, men

det uttalades aldrig öppet. Man ville inte peka ut någon.

– Därför fick vi också kontakt med många andra unga i behov av stöd och som aldrig tidigare sökt hjälp, säger hon.

Ungdomarna hade alla möjliga frågor: *Har lärare rätt att göra så*

här? Är det ett brott när man puttas in i skåpen gång på gång? Många funderade också över om vänner som utsatts för brott fick någon hjälp. Det blev många samtal ute på skolorna och eleverna sökte själva upp Ingela. När projektet körde igång hade hon informerat en kvart i varje klass. Hon berättade vad jouden kan hjälpa till med och när hon själv skulle befinna sig i skolan.

– Jag rörde mig också i elevhallarna för att nå så många som möjligt. Det handlar om att bygga upp en relation, så att de vågar ta kontakt.

Ingela anser att metoden framför allt ledde till bättre kontakt med unga.

– Jouden har ”fått ett ansikte” bland unga. De som träffat oss kan sedan informera sina kompisar. Det är en trygghet för dem att veta att jouden finns.



Ingela Eriksson

ERIKA NYDAHL

Fler jourtips på följande sidor ►

Spindeln i nätverket

Brottsoffrets situation måste ses utifrån ett helhetsperspektiv. Det har BOJ Nordöstra Skåne tagit fasta på. Med hjälp av ett starkt kontaktnät ser jouten till att inga brottsoffer faller mellan stolarna.

Som spindeln i nätet. Så beskriver Liselotte Nilsson sin funktion som verksamhetsansvarig på BOJ Nordöstra Skåne.

– Det är viktigt att vi kan se helheten. Jag släpper inte kontakten med brottsoffret innan hon eller han är redo att släppa – eller det finns så många andra uppbyggda kontakter att vi är överflödiga.

I ett tegelhus, inte långt från centrum i Kristianstad, har jouten sina lokaler. Liselotte Nilsson tar emot i ett samtalsrum med varm belysning och mjuka fätöljer där hon dukat fram bullar och saft inför fredagseftermiddagens två samtal. Tove Treschow, joutens ordförande sedan sju år tillbaka, är också på plats. Precis som Liselotte Nilsson poängterar hon vikten av att arbeta utifrån ett helhetsperspektiv.

– Det är viktigt att vi har en god relation med polisen, socialtjänsten och hälso- och sjukvården för att ingen ska behöva falla mellan två stolar. Vi arbetar mycket med att marknadsföra oss och det kommer alltid att vara en viktig bit, säger Tove Treschow.

För en jour som har många kontakter med samhällets instanser blir det viktigt att även den egna rollen är tydlig.

– Jag kan till exempel inte stå för helheten om jag vet att depressionen är en persons största problem utan då måste

psykiatrin kopplas in. Om brottet däremot är den större delen, då arbetar vi med det här, säger Liselotte Nilsson.

När hon märker att ett brottsoffer behöver professionell hjälp från sjukvården gör hon en skriftlig förfrågan till den mottagning som är berörd.

– Vi är beroende av andras professioner och det är viktigt att vi är ödmjuka inför deras kunskap. Vi kan berätta vad vi vet om personen vi mött, men sedan får vi vänta på att han eller hon ska få en tid.

Gensvaret från sjukvården har varit positivt och återkopplingen sker ofta snabbt, inom en till två dagar.

Öppen diskussion om bemötande
Liselotte Nilsson är beteendevetare och har även studerat kriminologi, viktologi och gått universitetskurser om kvinnor och barn som upplever våld i nära relation och kvinnor och barn i krig. Hon har arbetat inom sjukvården, psykiatrin och kriminalvården. Det är erfarenheter som är viktiga för henne på jouten. Hon inledde sitt arbete där i ett projekt för unga brottsoffer finansierat av utvecklingsmedel från länsstyrelsen. Inom projektet har hon, förutom samtal med barn och unga, hållit många föreläsningar på skolor.

Jouten har 13 stödpersoner. I ett första skede gör Liselotte Nilsson en bedömning av vilka ärenden hon tar själv.

– Jag lämnar till exempel inte över en ung person som varit utsatt för våldtäkt eller grov misshandel. I vissa fall kan jag lämna över ärenden av allvarigare karaktär, men jag håller ofta kvar en viss del



och att vi har dialog och handledning.

Hon berättar att jouten präglas av en närhet och det finns en öppen diskussion kring bemötandet av brottsoffer.

– Vi har alltid fri tillgång till styrelsen och till varandra. Våra stödpersoner och vittnesstöd är duktiga på att återknyta. Är det något de funderar på ringer de hit och funderar jag på något ringer jag dem.

Det har blivit dags för eftermiddagens första samtal. En ung kvinna som utsatts för våld i sin relation sätter sig i samtalsrummet. Hon berättar att hon hittade till jouten efter att hennes pojkvän misshand-



FOTO AMANDA SAFSTRÖM

Utveckla jourens kontaktnät

1. Sondera terrängen

Se över hur exempelvis hälso- och sjukvården ser ut i ert närområde. Vilken hjälp finns att få?

2. Ta kontakt

Var inte rädd att etablera nya kontakter. Ställ frågor när ni är osäkra på hur ni ska gå vidare med ett ärende och hör efter vilken hjälp den aktuella instansen kan erbjuda.

3. Berätta vad jouren kan erbjuda

Se kontakten som ett utbyte där ni är komplement till varandra. Var klar över vilket stöd ni erbjuder. Kanske kan jouren dela med sig av sin kunskap och kompetens genom till exempel en föreläsning för en personalgrupp.

4. Bygg upp ett ömsesidigt förtroende

Hänvisa vidare i de fall ni tycker att det behövs och fråga när ni känner er osäkra. Var tydlig mot brottsoffret med att ni hänvisar vidare och varför ni gör det.

5. Kontakten bör inte stå och falla med en person

Självklart är det värdefullt med personliga kontakter, men då försvinner också kontakten om personen slutar på arbetsplatsen. Försök därför ha en bredd och ställ frågor till exempelvis en vårdenhet eller en avdelning inom socialtjänsten.

– Jag släpper inte kontakten med brottsoffret innan så många andra kontakter byggts upp att vi är överflödiga, säger Liselotte Nilsson, verksamhetsansvarig vid BOJ Nordöstra Skåne.

lat henne inför flera vittnen på en fest. En av gästerna kontaktade Liselotte Nilsson. Sedan dess har kvinnan gått igenom en lång rättsprocess och under tiden haft regelbundna samtal på jouren.

– Det var fantastiskt skönt att Liselotte var med redan under polisutredningen. Egentligen är det inte slagen som är den största kränkningen utan att han inte erkänt allt han gjort mot mig, berättar hon.

Nu har dom fallit och hon har kommit långt i sin bearbetningsprocess. Liselotte Nilsson arbetar med en metod som kallas motiverande samtal.

– Det handlar om att hitta sin egen styrka och kompetens. Det är också viktigt att lägga saker på rätt plats och tänka på vem som har ansvaret i en viss situation.

Nästa besök är en ung kille som blivit mobbad i skolan. Liselotte Nilsson frågar hur skolan arbetar för att förebygga att något ska hända igen. Han tror inte att skolan gör något, men är osäker. De kommer överens om att han ska fråga. Får han inget ordentligt svar ska Liselotte hjälpa honom i kontakten med skolan.

När samtalen är avslutade lutar sig Liselotte Nilsson tillbaka.

– Jag har världens bästa jobb

Hon har många samtal varje vecka. *Hur lyckas hon vara så personlig och komma ihåg detaljer om varje person?*

– Jag brukar utgå från mig själv. Om någon vet vad jag heter, känner till min historia och kanske mina barns namn, då känner jag att det är en människa jag får förtroende för och som jag kan lägga lite av min tillit hos. Därför använder jag det ofta när jag pratar med andra människor. De ska veta att jag vet – och att de är viktiga för mig.

AMANDA SAFSTRÖM

Kommunen köper tjänst av BOJ Västerås

I Västerås drivs Stödcentrum för unga brottsoffer av BOJ, men enligt avtal med kommunen. Västerås köper så att säga tjänsten av jouren.

Varför ska en förening driva verksamhet på uppdrag av kommunen?

– Jag har tidigare jobbat inom socialtjänsten och ser att en förening har kortare beslutsvägar och mer flexibilitet. Och här på stödcentrum har jag bara fokus på brottsoffer, unga brottsoffer dessutom.

Det säger Satu Andersson, handläggare vid Stödcentrum för unga brottsoffer i Västerås.

– Jag representerar en förening och inte soc, inte polisen och jag är inte psykolog.

I och med det kan ungdomar söka hjälp anonymt, som hos andra brottsofferjourer. Skillnaden mot en vanlig jour är att Satu har tystnadsplikt och anmälningsplikt, det står i avtalet med kommunen.

– En annan fördel är kontaktytorna. Jag

sitter hos polisen, är anställd av BOJ och har uppdrag av kommunen. Jag har tillgång till alla nätverk – statliga, kommunala och ideella.

Avtalet gör det också lättare att ställa krav.

– Jag kan säga att jag behöver handledning eller någon utbildning. De diskussionerna har hittills fungerat bra, säger Satu.

– Kommunen kan i sin tur ställa krav på oss. Vi ska till exempel kunna erbjuda ett visst antal samtal till unga brottsoffer varje år – och vi ska hålla budgeten.

ERIKA NYDAHL



Satu Andersson, Stödcentrum för unga brottsoffer i Västerås.

Kompetensen fanns ju redan

Tidningen Brottsoffer frågade Ragnhild Källberg, ordförande i Individ- och familjenämnden i Västerås: *Varför väljer ni att lägga ut stödcentrum på BOJ istället för att driva verksamheten i kommunal regi?*

– Kompetensen fanns redan på BOJ. Därför fanns det ingen anledning för kommunen att bygga upp och driva något eget. Så enkelt var det.

Marknadsföring med Olle

Det här är Olle. Känner ni honom?

Det var han som gjort sig en glad kväll i lördags. På hemväg över Stortorget råkade han på en kille som tyckte att han såg föregånglig ut.

BOJ Blekinge fick i somras bidrag till sin marknadsföring av Rotary.

– Vi tänkte först använda pengarna till att annonsera i lokalpressen på vanligt sätt, berättar Marianne Olofsson Reuter-skiöld, ordförande i BOJ Blekinge.

– Men det kändes en smula mossigt och vi förstod att i dagens mediebrus är det nödvändigt att sticka ut.

Så Olle, en pappfigur i naturlig storlek, konstruerades av en reklambyrå för att bli portalfigur vid jourens marknadsförings-

satsning med öppet hus och utställning i Karlskronas största galleria. Jouren valde att ha en kille som symbol för ungdomsvåldet.

– Vi fick in ett antal intresseanmälningar, men den stora vinsten ligger i den publicitet vi fick i media, fortsätter Marianne.

Reklambyrån fixade presseleas och båda lokaltidningarna hade artiklar om jouren med bilder av Marianne och Olle. Lokalradion körde flera inslag om arrangementet.

– Och lokal-TV hade ett långt och mycket bra inslag om BOJ. Den publiciteten hade vanlig annonsering inte kommit i närheten av.

INGELÖV BRUDER

Du kan hjälpa honom!

Vem som helst kan drabbas av brott. Den som råkar vara på fel ställe vid fel tidpunkt kan bli ett brottsoffer.

Brottsofferjouren i Blekinge är en ideell organisation som ger stöd till brottsoffer och vittnen.

Vi behöver fler personer med stort hjärta som vill ge av sin tid och ormtänka.

Du hittar mer information om hur du blir medlem på www.boj.se

BOJ
BROTTSOFFERJOURERNAS
REKSFÖRBUND

Lättare få hjälp med stödet på samma ställe

Alla instanser under samma tak gör vägen för den som söker hjälp mindre lång. BOJ Södra Värmland och BOJ Norrort är två jourer som har nära till polis, socialtjänst och andra aktörer som brottsoffer möter.

Centralt i Karlstad ligger Trygghetscenter. Här finns sedan två och ett halvt år tillbaka BOJ Södra Värmland tillsammans med representanter för bland annat polisen, socialtjänsten, mansjouren och rådgivningen Stella som arbetar mot hedersrelaterat våld. Fördelarna med att sitta tillsammans är flera, berättar Kerstin Zaring, verksamhetsansvarig och jourassistent på jourcen.

– Brottsoffer och anhöriga kan besöka oss centralt och om någon som kommit till oss bestämmer sig för att göra en anmälan är polisen oftast på plats. Vi hade även innan vi flyttade in bra kontakt med polisens trygghetsamordnare och fick många ärenden därifrån, men nu är det fler som hittar till jourcen spontant.

Förutom att logistiken gör att de som besöker jourcen snabbare kan få hjälp, har samlokaliseringen även inneburit att jourcen fått bättre lokaler än tidigare och nu har tillgång till ett stort rum för sin gruppverksamhet.

Även BOJ Norrort har precis fått delade lokaler med polisen, försäkringskassan, arbetsförmedlingen och kvinnojouren. I november invigdes det nya Trygghetens hus i Upplands Väsby.

– Vi samarbetar redan mycket med kvinnojouren till exempel och nu får vi ännu närmare till varandra. Vi täcker fem kommuner, så det löser inte alla våra problem, men det underlättar mycket för oss, säger jurens ordförande Lars-Göran Sörqvist.

AMANDA SÄFSTRÖM

BOJs jourer samarbetar ofta med socialtjänsten

Fyra av fem brottsofferjourer har någon form av samarbete med socialtjänsten i en eller flera kommuner.

Men endast två av fem jourer samarbetar med hälso- och sjukvården på sin ort. Det visar en nyligen genomförd kartläggning.

För första gången har nu brottsofferjourernas lokala samarbete med socialtjänsten och med hälso- och sjukvården kartlagts. BOJs arbetsgrupp för socialtjänst och hälso- och sjukvård har genomfört en enkätundersökning och analyserar de svar som cirka 70 jourer har lämnat.

– Redan nu kan man konstatera att samarbetet mellan jourer och socialtjänst i de flesta fall inskränker sig till att jourcen erbjuds delta i utbildningar, konferenser, seminarier och dylikt. Det är också vanligt att jourerna ingår i nätverk kring frågor som rör våld i nära relationer och kvinnofrid, säger Bertil Olin, sammanställande i arbetsgruppen.

Följer upp goda exempel
55 jourer uppger att de har någon form av samarbete med socialförvaltningen. 13 jourer saknar helt samarbete.

– Några jourer har ett mer utvecklat samarbete med bland annat möjlighet till direktkontakt med resurser som brottsoffer kan behöva utnyttja. Arbetsgruppen kommer att kontakta de goda exemplen för att fånga upp dem.

När det gäller samarbetet med hälso- och sjukvården ser det sämre ut. Endast 28 brottsofferjourer uppger att de har någon form av samarbete. 45 jourer rapporterar att sådant samarbete saknas.

– Det är inte särskilt väl utvecklat. Av enkätsvaren framgår att i de fall kontakter tagits för att hjälpa brottsoffer har bemötandet från hälso- och sjukvården inte alltid varit det bästa, säger Bertil Olin.



FOTO JACOB ODE

Bertil Olin, BOJs arbetsgrupp för socialtjänst och hälso- och sjukvård.

Även när det gäller ekonomiskt stöd visar undersökningen på skillnader mellan jourernas relation till kommun respektive landsting och region. 65 jourer rapporterar att de får ekonomiskt eller annat stöd från en eller flera kommuner. Endast fyra svarar att de helt saknar kommunalt stöd. 19 jourer får ekonomiskt eller annat stöd från landsting eller region. Nästa år satsar BOJ på en större undersökning av jourernas kommunala bidrag för att få en bättre överblick.

Arbetsgruppen fortsätter att vara ett stöd åt jourer som vill utveckla det lokala samarbetet. Enkäten visar att intresset är stort, speciellt för att utveckla samarbetet med hälso- och sjukvården. Arbetsgruppen ska också arbeta på nationell nivå.

– Nästa steg blir att närma oss Sveriges Kommuner och Landsting. Dels för att få klart för oss hur lagar och andra bestämmelser som rör brottsoffer omsätts i riktlinjer, anvisningar och internutbildningar för ansvariga och övriga anställda. Dels för att få de goda exemplen att bli normgivande för hur samarbetet mellan brottsofferjourer och kommuner respektive hälso- och sjukvården bör fungera, säger Bertil Olin.

AMANDA SÄFSTRÖM ▶

Socialminister Göran Hägglund tvekar inte: Det offentliga ska samverka med brottsofferjourerna – och bidra med ekonomiskt stöd.



– Jourerna gör ett viktigt jobb

► Brottsofferjourerna gör ett viktigt arbete. Det säger socialminister Göran Hägglund när Tidningen Brottsoffer ber honom redogöra för sin syn på socialtjänstens respektive hälso- och sjukvårdens samarbete med frivilligorganisationer kring brottsofferfrågor.

– Jag tror att det offentliga kan göra väldigt mycket, men det finns saker som det offentliga inte är bäst på och där frivilliga kan erbjuda någonting extra. Till exempel vara ett stöd, hjälpa och guida i den här världen som tack och lov är främmande för ganska många. Det tror jag är värt enormt mycket, säger Göran Hägglund.

Inom det offentliga tror han att både socialtjänsten och hälso- och sjukvården kan skapa ett mer metodiskt arbete för att stärka sina stödinsatser till alla brottsoffer och se brottsoffrets situation utifrån ett helhetsperspektiv. Ett problem som han ser är att frågorna ofta drivs av enstaka eldsjäljar.

– De spelar en enormt stor roll som pionjärer och för att utveckla metoder. Men det duger inte att man ska behöva förlita sig på att det finns folk som brinner extra för detta utan det borde ingå som en självklarhet i hur socialtjänsten respektive hälso- och sjukvården bemöter personer i de här sammanhangen.

Lösningen tror han är bland annat utbildning, en levande dialog och inte minst

att cheferna tar ett aktivt ansvar.

– Att samtala om det i olika sammanhang och att cheferna inte bara tillåter utan också uppmuntrar och är aktiva själva i det här sammanhanget. Jag tror också mycket på att använda goda exempel för att se hur det här kan tillämpas i vardagen. Det ska inte behöva vara så att det är någon enskild som känner ett särskilt engagemang utan det handlar om offrets rättigheter utifrån de system som vi bygger.

Uppskattat av rättsväsendet

På frågan om det offentliga ska samverka med brottsofferjourer tvekar han inte.

– Absolut, det jag har sett av brottsofferjouren på min hemmaplan i Jönköping är någonting alldeles fantastiskt. Jag vet att även personalen inom rättsväsendet uppskattar jouren och har svårt att se tillvaron utan den.

Bör kommuner, landsting och regioner ge ekonomiskt stöd till brottsofferjourer?

– Jag tror att ett sådant stöd spelar en väldigt viktig roll för att de ideella krafterna inte bara ska behöva ägna sig åt att dra in pengar utan istället kan göra det de brinner för att göra. Jag tror också att det är ganska billiga pengar i förhållande till mycket annat vi gör. Man får en bra utväxling i form av att kostnader sannolikt minskar på andra områden.

AMANDA SÄFSTRÖM, EVA LARSSON

Särskilda vittnesstöd för barn

För ett barn kan rättsprocessen vara skrämmande, förvirrande och skapa otrygghet. Därför specialutbildade BOJ Jönköping fem vittnesstöd som nu är redo att kallas in för att ge särskilt stöd till barn och unga i rätten.

– Vi vill att de vittnesstöd som möter barn ska vara kunniga och veta hur barn reagerar om de till exempel upplevt våld i nära relationer, säger Kerstin Alsén, brottsofferassistent på BOJ Jönköping.

– Det är extra viktigt att vittnesstöd inte tar ställning i fall med barn eftersom de oftast har starka bindningar både



Kerstin Alsén

till sin mamma och pappa. Som vittnesstöd får man förklara mer och svara på frågor som *Vad händer om jag säger det här, kommer min pappa att hamna i fängelse då?*

Idén till projektet *Stöd till barn i rättsprocessen* växte fram under samtal med företrädare för Åklagarkammaren i Jönköping. Medel till projektet beviljades från Brottsofferfonden och i våras hölls en studiecirkel med en rad inbjudna föreläsare. Teman som togs upp var bland annat hur barn som genomgår en kris reagerar, vilken hjälp som finns att få och barns utsatthet på nätet. Nu har fem vittnesstöd utbildats och är redo att kallas in när behov finns.

– Främst riktar vi oss till barn från tolv år och uppåt, men vi kan även träffa mindre barn, säger Kerstin Alsén.

Ett viktigt nästa steg är också att marknadsföra projektet. Tanken är att det så småningom ska bli självklart för domstolen att kalla in vittnesstöden.

”Jag hade nog trott att vi skulle prata mer om de svåra saker som vi varit med om och att det skulle bli mer gråt och allvar. Jag är ändå glad att det inte blev så för jag vill inte ältä det gamla utan istället gå vidare och se framåt.”

”När första mötet närmade sig pirrade det rejält i magen – hade ju ingen direkt aning om hur en sådan grupp fungerade. Men när jag kom in och träffade BOJs stödperson slappnade jag av direkt. Känslan av att vara ensam har försvunnit och jag har äntligen börjat se ljuset i tunneln!”

Utvärderingar av självhjälpgrupp, BOJ Jönköping

BOJ Jönköping

Gruppen ger en annan förståelse

”Vi från jouren blir snart överflödiga. De har så mycket att prata om och så många erfarenheter att dela med varandra.”

Människor som varit med om samma sak förstår vad man pratar. Att dela erfarenheter är läkande. Därför har BOJ Jönköping satsat på självhjälpgrupper för kvinnor som upplever eller har upplevt våld i en nära relation.

– Jag kan läsa hur många böcker som helst, men inte förstå helt och fullt, säger brottsofferassistenten Kerstin Alsén.

– De peppar också varandra. Ibland hör man härliga skrattsalvor, tillägger hon

BOJ har fått kontakt med deltagarna på olika sätt – genom jourens ordinarie stödkontakter, men också via annonser i lokaltidningen.

– Det krävs mycket mejl, telefon, övertalningar och påverkan innan de kommer, säger Kerstin.

– Det mesta av jourens jobb görs egentligen innan gruppen är igång. När de väl kommit hit gör vi inte så mycket.

Då handlar det om att starta verksamheten, ge den struktur och betona att det som sägs i gruppen stannar där.

– De här kvinnorna har sällan fått så mycket utrymme i vardagen.

En viktig del av gruppverksamheten är därför möjligheten att tala till punkt. Den som har ordet håller en sten eller något annat som symboliserar att det är hon som pratar och ingen annan

– Då ska ingen avbryta för att komma med goda råd eller trösta.

De tre första mötena är en stödperson med. Senare finns stödpersonen till hands före och efter mötet ifall någon behöver ett enskilt samtal.

Deltagarna träffas en gång i veckan, så länge de behöver – en månad, två månader eller ett halvår. Sedan kan de fortsätta med stödkontakt som vanligt. Om de vill. Alla har inte längre behov av det. Kerstin

Nya kontaktytor

BOJ Luleå

I en monter i en Ica-butik i Luleå kan olika föreningar informera om sin verksamhet. Så också den lokala brottsofferjouren. Många av de boende i området kring butiken har invandrarbakgrund och jouren samarbetar med representanter för olika språkgrupper för att få ut sitt budskap.

Äldre i fokus

BOJ Bergslagen

Jouren driver flera projekt. Ett handlar om våld mot äldre. Projektet ska bland annat presentera en handlingsplan för personal på äldreboende som misstänker att någon utsatts för våld.

säger att skillnaden ”före och efter” ofta är stor. Deltagarna förändras, de växer.

– Det syns till och med på dem, det sker utseendemässiga förändringar. Men framför allt resonerar de på ett annat vis.

Självhjälpgrupper som metod används på flera brottsofferjourer.

–Vi fick vår idé från BOJ Värmland, men också från de kvinnor som söker stöd hos jouren. Så många kvinnor pratar om samma sak... Där började vi tänka.

ERIKA NYDAHL

Självhjälpgrupperna har finansierats med medel från Brottsofferfonden och Länsstyrelsen genom kommunen.

Frukostmöten

BOJ Växjö

– Vi testat frukostmöten för stödpersoner och vittnesstöd i ett par år och det har fallit väl ut. Det berättar Ingegerd Häglund, brottsofferassistent i BOJ Växjö. Hon säger att det är bra uppslutning, att fler kommer till frukostmötena än till kvällsträffarna.

– Vi ses på jouren och har trevligt med tända ljus. Vi äter tillsammans samtidigt som vi delar tankar och erfarenheter.

Det har också hänt att jouren bjudit in föreläsare eller delat ut stödpersons- och vittnesstödsbevis till nyutbildade medarbetare under morgonmötena.

Vart är det ideella arbetet på väg?

Det är inte längre vattentäta skott mellan ideellt arbete och låt säga kommunal verksamhet. Nya samverkansformer växer fram. Nya möjligheter, men också nya problem.

Hur kommer det ideella arbetet att se ut i framtiden?

Tidningen Brottsoffer ställde frågan till Göran Pettersson, generalsekreterare för *Forum för Frivilligt Socialt Arbete*, en intresseorganisation för socialt inriktade ideella organisationer. Han pekar ut tre tydliga trender.

1. Kommunen köper ideellas tjänster

”En trend som är tydlig är att allt fler kommuner är beredda att köpa tjänster av ideella organisationer. Kommunen upphandlar verksamhet, helt enkelt.”

Ett exempel på det är BOJ Västerås som driver Stödcentrum för unga brottsoffer på uppdrag av kommunen. Den här trenden har starkt stöd uppifrån. Regeringen vill ha en mångfald av utförare – idéburna, privata och offentliga – och lyfter fram möjligheterna. Göran Pettersson vill också uppmärksamma fallgroparna.

– Det får inte vara så att man bara stjälp över arbetet på ideella sektorn. Verksamheterna ska vara fullt finansierade, säger han.

– Vi måste också vara medvetna om vikten av att behålla vår värdegrund. Vi kan inte bara hoppa på ett uppdrag för att det ger möjlighet att bedriva viss verksamhet. Värdegrunden måste stämma överens med de idéer organisationen står för.

En annan viktig fråga att värna är rätten att utöva samhällskritik.

– När till exempel Stadsmissionen driver härbärge på uppdrag av Stockholms

stad ska de samtidigt kunna vara kritiska mot politiken kring hemlöshet. Man får inte tystna på grund av uppdraget. Ideella organisationer ska kunna vara rösten som kommer med kritiken – både för den utsatte individens skull och för att peka på systemfel i politiken.

Forum för Frivilligt Socialt Arbete har därför tagit fram en modell för överenskommelse mellan regering, landsting, kommuner och den idéburna sektorn. Modellen kallas *Spelreglerna*.

– Portalprincipen är självständighet och oberoende, organisationernas ovillkorliga rätt att vara samhällskritiska oavsett samarbetspartner. Vi ska alltså kunna bita den hand som föder oss. Samverkan får inte vara ett diktat från ”det offentliga”.

2. Livslångt medlemskap ovanligare

”På individnivå ser vi också förändringar. Uppdraget är det viktiga nu och det gäller framför allt unga. De vill ha ett konkret, tydligt och tidsavgränsat uppdrag.”

Det är inte säkert att dessa unga nyförvärv vill bli medlemmar i organisationen de jobbar för. Några blir det, andra inte. Men gemensamt är att det är själva insatsen som lockar i första hand. Inte föreningsgemenskapen.

– Unga idag vill ofta komma in genom de konkreta uppdragen. Sedan kanske de går vidare med uppdrag i en annan organisation.

Den ökade rörligheten ställer nya krav på organisationen, bland annat i att vara tydlig i att formulera uppdrag, menar Göran Pettersson.

– Och hur rekryterar vi? Hur tar vi emot? Hur behåller vi? Och hur avslutar vi när de vill gå vidare? Många unga vill ju engagera sig i ideellt arbete.

3. Kommunen söker samverkan

”Kommunerna blir mer intresserade och vill på något sätt hitta samverkan kring frivilligfrågor.”

Forum för Frivilligt Socialt Arbete driver nu ett projekt för att bygga upp stödstrukturer för landets frivilligverksamheter, berättar Göran Pettersson.

Projektets kartläggning har fått fram 558 existerande verksamheter som kan kallas frivilligcentraler i kommunerna. Flertalet, 64 procent, drivs av kommunerna själva, ett slags kommunal frivillighet.

– Vi ser ett problem i att det inte finns någon demokratisk struktur i det. Centralerna styrs och kontrolleras av det kommunala medan volontärens inflytande är begränsat, säger Göran Pettersson.

– Men många kommuner gör fantastiskt bra saker. De försöker hitta struktur för samverkan med föreningslivet lokalt, skapa överenskommelser. Medvetenheten ökar om att samverkan mellan kommunen och föreningslivet måste ske på gemensamma villkor.

Möjligheter för framtiden?

”Samverkan ökar möjligheterna att klara de utmaningar vi ställs inför.”

Samverkan på lokal nivå – om det blir rätt – kan vitalisera föreningslivet och deltagardemokratien, menar Göran Pettersson.

– Men det kräver en genomtänkt policy från kommunen och det krävs att kommunen vågar sätta sig i jämbördig sits, säger han och tillägger:

– Dessutom ökar möjligheterna att klara de utmaningarna vi ställs inför framöver. Pengarna räcker ju inte alltid till längre – utgifterna ökar och intäkterna minskar.

ERIKA NYDAHL

Svårt återhämta sig utan snabbt stöd

Tidigt insatt krisbearbetning gör stor skillnad för brottsoffer. Nu är den kunskapen vetenskapligt belagd. Forskare vid Umeå universitet har under två års tid följt människor som utsatts för grova våldsbrott.

Studien visar också att brottsoffer som inte får stöd kanske inte återhämtar sig alls efter en så traumatisk upplevelse.

Elisabet Sundbom, professor i medicinsk psykologi vid Umeå universitet, leder forskningsprojektet *Betydelsen av tidig diagnostik och behandling av brottsoffer*. Genom samarbete med den lokala polisen har forskargruppen kommit i kontakt med personer som utsatts för grova våldsbrott som svåra rån, misshandel och våldtäkt.

– Ett syfte var att följa personerna över tid och undersöka effekten av psykologisk behandling. Vi ville också undersöka om det går att förebygga en negativ utveckling genom tidig insats, berättar Elisabet Sundbom.

Kvinnliga brottsoffer mår sämre. Ambitionen var att träffa den brottsdrabbade inom två veckor efter brottstillfället. Vid det första samtalet gjordes bland annat en omfattande intervju om hur överfallet gått till, om personen ifråga varit med om andra traumatiska händelser och hur hon eller han mätte nu och tidigare i livet.

– Därefter erbjöds de att vara med i behandlingsstudien. Ungefär hälften tackade ja. De andra kände sig ganska okej och bedömde att de skulle kunna hantera situationen själva med sitt eget nätverk, säger Elisabet Sundbom.

Totalt intervjuades 50 personer, både sådana som ville ha behandling och som inte ville ha behandling. Efter åtta månader följdes alla upp med nya intervjuer.

– För att kunna se om behandlingen gav någon effekt hade vi en referensgrupp. Den bestod av 41 personer som åtta må-

nader tidigare varit med om liknande brott och som fick det samhället erbjuda. Det kunde vara olika typer av stöd. Många upplevde att de inte fick någonting.

Efter två år gjordes ytterligare en uppföljning. Forskningsresultaten sammanställs nu och efter årsskiftet kommer slutrapporten. Men Elisabet Sundbom och hennes grupp kan redan se några tydliga trender. Det som sticker ut mest är att kvinnorna i gruppen generellt mätte sämre än männen. Varför det är så vet man inte. Det gick till exempel inte att förklara genom typ av brott.

– Det behöver studeras mer. Men vi kan redan nu konstatera att det är viktigt att tänka på det, både i behandling och i undersökningar. Det är inte lämpligt att slå ihop män och kvinnor i en grupp, där finns skillnader att ta hänsyn till.

De brottsoffer som mätte allra sämst var kvinnor som inte fått någon behandling. Efter två år mätte de fortfarande



Professor Elisabet Sundbom har lett forskningsprojektet *Betydelsen av tidig diagnostik och behandling av brottsoffer* vid Umeå universitet.

lika dåligt som de gjort från början. De hade återkommande minnesbilder, flashbacks, av brottet. De undvek andra människor och vissa platser. De kunde vara oförmögna att uppleva känslor, ha koncentrationssvårigheter och sömnproblem och vara överdrivet vaksamma. De som fått behandling började däremot "normaliseras" redan efter åtta månader.

– Om man tittar på resultaten totalt ser ►

Studien visar att

- tidig kontakt är viktigt – under det första året sker den mesta av återhämtningen, därefter händer inte så mycket
- kristerapi är betydelsefullt
- tio samtal är ofta tillräckligt
- brottsoffer som erbjuds behandling och tackar nej mår generellt bättre än de som tackar ja
- kvinnliga brottsoffer mår som regel sämre än manliga brottsoffer (oavsett brott)
- allra sämst mår kvinnor som inte fått tidig kontakt. Deras tillstånd förbättras inte heller med tiden. Efter två år mår de fortfarande lika dåligt.

Behandlingen

bestod av max 10 samtal.

Samtalen handlade mycket om att ge information, tex om att vissa reaktioner är normala efter våldsbrott. Många brottsoffer som ingick i studien mådde väldigt dåligt. De kände inte igen sig själva och var rädda att de inte skulle bli bättre.

- ▶ man att man vinner mycket på att fånga upp de här personerna tidigt, dvs direkt efter brottstillfället. De som utsätts för våldsbrott mär bra av att man följer dem och erbjuder behandling.

Elisabet Sundbom påpekar att patienten själv har bra koll på vad hon eller han behöver. De personer, främst män, som bedömde att de skulle klara sig utan behandling hade rätt.

– Man får alltså veta ganska mycket bara genom att fråga om de vill ha behandling eller inte.

Viktigt bryta isoleringen

Elisabet Sundbom påpekar också att det nära samarbetet med polisen var en förutsättning för att kunna fånga upp brottsdrabbade så snabbt. Det var forskare och polis som tog initiativet till kontakt. Inte de som utsätts för brott.

– De här personerna är i kaos och det är ofta ett stort steg att ta sig till BOJ eller sjukvården och berätta vad som hänt. De behöver hjälp med detta.

Det har därför hänt att Elisabet Sundboms forskarlag åkt och hämtat patienter som av olika skäl haft svårt att ta sig hemifrån. Det är till exempel vanligt

att människor som utsätts för våldsbrott drar sig undan andra människor. Man kan också vara rädd för att träffa på gärningsmannen på sta'n.

– Vi tyckte det var väldigt viktigt i samtalsbehandlingen att försöka motverka det här undvikandet och försöka stötta för att de skulle orka ha kontakt med vänner och familj. Att vara isolerad, det mär ju ingen bra av.

Behandlingen bestod av tio samtal med forskarna, som även är psykologer med erfarenhet från vården.

– Fokus låg på det som hade hänt, dvs brottet, men också om andra tankar som brottsoffren var upptagna av. De flesta tyckte att det var tillräckligt med tio samtal.

ERIKA NYDAHL

Region Gävleborg

Regionförbundet arrangerade 23-24 oktober en utbildning i Bollnäs under rubriken Det mänskliga samtalet. Ett fyrtiotal stödpersoner, vittnesstöd samt medlemmar från kvinnojourerna hade mött upp när Pia Frank från Röda Korset Sandviken inledde sin föreläsning med att redogöra för kris och utvecklingspsykologins fyra faser. Utbildningen innehöll även grupparbeten, rollspel och diskussion kring bemötandet av människor i kris och var mycket uppskattad av deltagarna.

Region Västra Götaland

BOJ Kungälv-Stenungsund-Orust-Tjörn firade tioårsjubileum 3 oktober med öppet hus i Kungälv. Trots höstrusket samlades många intresserade. Vi lyssnade på ett intressant anförande av professor emeritus i straffrätt Hans Klette, tidigare ordförande i riksförbundet, och sedan diskuterades flera aktuella frågor. Regionens utbildningsansvarige, Sören Robertsson, berättade om tillkomsten av vår jour 1999. Den lokala verksamheten och dagens arbete togs upp av Rune Nordström, vice ordförande och kassör, aktiv inom juren sedan starten. Kungälvspolisen berättade om grannsamverkan. Dessutom stod Kungälvs ukulelegrupp för trevlig underhållning.

Den regionala utbildningen arrangerades i år 16-17 oktober på Bohusgården i Uddevalla. 90 stödpersoner från regionens alla jurer deltog. Årets tema var *Samverkan BOJ-Socialtjänst* med Maria Björklund från Länsstyrelsens tillsynsenhet som inledare. BOJs ordförande i Strömstad Bertil Olin, sammankallande i riksförbundet arbetsgrupp för socialtjänst/hälso- och sjukvård, redogjorde för en nyligen genomförd enkät om hur landets jurer ser på samverkan med socialtjänsten och sedan följde gruppsamtal. Generalsekreterare Eva Larsson informerade om riksförbundets verksamhetsplan 2010 -2012, pågående och kommande projekt samt om förbundets olika arbetsgrupper. Polisinspektör Niklas Brehm, polisen i Göteborg, följde upp föregående års tema *BOJ-Polisen* och kammaråklagare Neela Frisell informerade om projektet *Våga vittna*. Lena Laurin, BOJ Alingsås, informerade om sina intryck av BOJs deltagande på Hultfredsfesti-

Betydelsen av tidig diagnostik och behandling av brottsoffer

heter forskningsprojektet som under två års tid har följt personer som utsätts för grova våldsbrott. Syftet var att undersöka betydelsen av tidigt insatt behandling i form av samtal. Forskarna ville också identifiera riskfaktorer för att utveckla av olika posttraumatiske symptom. Finansiering: Brottsoffermyndigheten och Umeå universitet, som bidragit med arbetstid åt några av forskarna. Projektet leds av professor Elisabet Sundbom, Umeå universitet. Övriga medarbetare: Olof Semb, Mikael Henningsson och Per Fransson.

50 personer som utsätts för grova våldsbrott intervjuades (60 % män). 46 % hade utsatts för rån, 42 % misshandel och 12 % våldtäkt.

Slutrapport kan beställas från Brottsoffermyndigheten efter årsskiftet

valen. Britt Andreasson, BOJ Östra Skaraborg, redogjorde för länsavdelningens planer att nästa år arrangera en konferens för jourernas samordnare. Efter middagen kåserade Bengt Laveberg om *Mord och inga visor*.

BOJ Trollhättan-Lilla Edet. 5 oktober påbörjades utbildning för sex nya stödpersoner. Ytterligare fem utbildningstillfällen följer och sedan blir det två månaders praktik då varje "elev" har en mentor, en erfaren stödperson, vid sin sida. Den lektionsbundna utbildningen återupptas i februari 2010 och avslutas i mars.

3 november inbjöd BOJ tillsammans med Trollhättan Starkodder Rotaryklubb och Studieförbundet Vuxenskolan trollhätteborna till en föreläsning om ungdomars utsatthet på nätet *Lär dig den värld som våra unga kallar vardag*. Mats Andersson från företaget Netscan föreläste. Arrangerades i Missionskyrkan.

4 november genomförde BOJ en temadag på Hjortmosseskolan. Eleverna i årskurs 9 fick kunskap om gatuvåldets konsekvenser och kroppens sårbarhet, ungdomars utsatthet, vad som görs för att förebygga brott mot ungdomar och hur kommun, skola, rättsväsende och ideella organisationer kan stödja brottsdrabbade ungdomar. Polis, åklagare, läkare, BOJ och Ungdomsforum "utgör" stationerna.

Samtal pågår med den lokala föreningen för Rädda Barnen om projektet *Ung jour*. Syftet är att genom information nå ungdomar som drabbats av våld så att de anmäler övergrepp, att arbeta brottsförebyggande genom olika workshops samt att stärka barnrättsperspektivet inom BOJs verksamhet.

Region Västernorrland-Jämtland.

Regionen anordnade i samverkan med länspolismyndigheten konferens på Läns museet i Härnösand 29 oktober. Det är en mycket välbesökt konferens som hölls för 13:e året i rad. Inbjudna var olika aktörer i länet som kommunerna, polisen, skolor, psykiatrin, kvinnojourer, länets brottsofferjourer och olika stödorganisationer. Det var sammanlagt omkring 126 personer anmälda till konferensen. Årets tema var *Barn och ungdomars utsatthet för brott*. Ann Hellströmer, bl a grundare av stödcen-

trumverksamheter för unga brottsdrabbade i Stockholms län, föreläste om sina erfarenheter i arbetet med brottsdrabbade ungdomar och om hur en stödverksamhet kan fungera i en kommun. Därefter fortsatte Maria Agge från Rikspolisstyrelsen med att beskriva brottsofferarbetet på nationell nivå och samverkansformer med BOJs riksförbund. En närpolischef och en polisinspektör från Skärholmen berättade hur man i samverkan med socialtjänsten kan uppnå brottsförebyggande effekter genom sk korrigeringsamtal med ungdomar som gjort sig skyldiga till någon form av kriminell handling. Det handlar främst om förstagångsförbrytare och syftar till att förhindra fortsatt kriminalitet. Man har uppnått goda resultat och har bl a uppmärksammats av justitieministern. Dagens sista föreläsare representerade polisutbildningen i vid Umeå universitet respektive MADD (Mothers against drunk driving) från Kalmar. De talade om trafikbrottslagen ur ett brottsofferperspektiv samt om rattfylleriets konsekvenser för drabbade personer.

Region Gotland och Stockholm

I mitten av oktober företog 25 stödpersoner i Huddinge-Botkyrka och Nacka-Tyresö-Värmdö brottsofferjourer en resa i hyrd buss till Linköping. Besöket gällde Statens kriminaltekniska laboratorium, SKL. Inte långt därifrån har våra kollegor i BOJ Linköping sitt kansli och vi passade på att invitera dem till lunchen. Besöket inleddes med genomgång av historik och verksamhet och därefter rundvandring till de olika laboratorierna. Vissa var hermetiskt tillslutna med enbart specialkompetent personal, tex där man undersökte förekomsten av DNA. En fingeravtrycksexpert visade på svårigheterna att säkerställa avtrycken på en hel del material. Flera försäkringsbolag använder SKL när det gäller apparatbränder och misstänkt bedrägeri. Guiden berättade om ett fall där ägaren till en konkursmässig stugby hade köpt 30 bröders-

Boken Det ingen visste har bland annat skrivits av deltagare i BOJ Bergslagens senaste kvinnogrupp. Boken kan beställas från juren via hemsidan www.bergslagen.boj.se.

tar, lagt dem i varje stuga och sett till att det blev kortslutning och allt brann ned.

Region Örebro

BOJ Bergslagen. Flera jourer har slagits samman till en som nu täcker sex kommuner, dvs hela Bergslagen. BOJ Bergslagen har en ny hemsida www.bergslagen.boj.se – gå gärna in på den. Juren har många projekt på gång. Bland annat en ny bok, *Det ingen visste*. Den har tillkommit i jurens senaste kvinnogrupp och är en dokumentär, skriven av tre utsatta kvinnor. Juren visar också på förbättringsområden inom polisen, rättsväsendet och socialtjänsten. Tanken är att boken kan bli ett debattinlägg i ämnet mäns våld mot kvinnor.

Under oktober hölls jurens årliga kurs på Karlskoga folkhögskola och temat var *Brottsoffer som minoritet*. Anneli Svensson från RFSL i Stockholm undervisade om hbt-personer. Alla hade mycket att lära.

Just nu har juren startat en tjejgrupp uppe i Hällefors och lärt känna socialtjänsten i Lindesberg samt polisen.

Juren har varit med på marknader i olika område och lärt känna fler och fler människor. Man ska också träffa socialtjänsten i Nora och Ljusnarsberg. Det är spännande att bygga upp en jour och skapa förtroenden.



SÅ NÄR DU brottsofferjourerna

De lokala brottsofferjourerna ger stöd till brottsoffer, anhöriga och vittnen. Här är kontaktuppgifter till din närmsta jour.

Postadresser och faxnummer finns på hemsidan www.boj.se

Du kan också ringa Brottsofferjourernas Telefoncentral för stöd och råd på tel 0200-21 20 19.

För stöd på eget språk ring 08-642 00 44 och välj språk eller skicka e-post till kontakt@boj.se

Riksförbundets kansli når du på 08-644 88 00/boj.riks@boj.se

Riksförbundets styrelse nås via e-post styrelsen@boj.se

Läs mer om Riksförbundets verksamhet på www.boj.se

Skåne län

Helsingborg-Höganäs-Bjuv
tel 042-13 37 00
boj.helsingborg@telia.com
www.helsingborg.boj.se

Hässleholm-Osby-Perstorp
tel 0451-127 17
brottsofferjouren@telia.com

Landskrona-Svalöv
tel 0418-43 61 71
info@landskrona.boj.se

Mellersta Skåne
tel 046-32 32 98
info@mskane.boj.se
www.mskane.boj.se

Nordöstra Skåne
tel 044-12 17 33
Info2@noskane.boj.se
www.noskane.boj.se

Trelleborg-Svedala
tel 0410-103 70
info@trellborg.boj.se
www.trelleborg.boj.se

Ystad-Skurup-Sjöbo
Brottsoffer- och kvinnojour
tel 0411-783 77
brottsoffer-kvinnojouren@ystad.boj.se
www.jourkompis.net

Ängelholm-Båstad-Örkelljunga-Klippan-Åstorp
tel 0431-143 00
info@engelholm.boj.se
www.engelholm.boj.se

Österlen-Simrishamn-Tomelilla
tel 0417-123 12
info@osterlen.boj.se

Hallands län

Falkenberg
tel 0346-587 87

Södra Halland-Halmstad
tel 035-12 48 24
boj.halmstad@telia.com
www.sodrahalland.boj.se

Kungsbacka
tel 0300-83 48 40
kungsbacka@telia.com
www.kungsbacka.boj.se

Varberg
tel 0340-67 65 01
boj.varberg@jacket.nu
home.swipnet.se/boj-varberg

Blekinge län

Blekinges kommuner
Karlskrona tel 0455-822 80
Ronneby tel 0457-177 74
Karlshamn tel 0454-19292
ordf@blekinge.boj.se
www.blekinge.boj.se

Jönköpings län

Eksjö-Höglandskommunerna
tel 0381-138 55
info@hoglandskommunerna.boj.se

Jönköping
(Mullsjö, Habo)
tel 036-10 76 40
info@jonkoping.boj.se

Värnamo-Småland West
tel 0370-158 77
info@smalandwest.boj.se

Kalmar län

Södra Kalmar län
tel 0480-880 85
info@kalmar.boj.se
www.kalmar.boj.se

Oskarshamn
tel 0491-176 00
info@oskarshamn.boj.se
www.oskarshamn.boj.se

Vimmerby-Hultsfred
tel 0495-128 18

Kronobergs län

Sunnerbo-Ljungby-Markaryd
Ljungby, tel 0372-145 21
Strömnsbruk, tel 0433-719 25
info@sunnerbo.boj.se
www.sunnerbo.boj.se

Växjö
tel 0470-456 94
info@vaxjo.boj.se
www.vaxjo.boj.se

Älmhult
tel 0476-169 31

Västra Götalands län

Ale brottsofferjour
tel 0303-33 06 44

Alingsås-Lerum-Vårgårda-Herrljunga
tel 0322-63 97 97

Borås/Sjuhärad
tel 033-10 11 05
info@boras-sjuharad.boj.se

Göteborg
tel 031-20 20 20
info@goteborg.boj.se

Kungälv-Stenungsund-Orust-Tjörn
tel 0303-177 09
boj-kung@spray.se

Mölnal-Härryda
tel 031-27 02 21/0708-27 02 08
bojmh@telia.com

Strömstad
tel 0703-31 81 89
info@stromstad.boj.se

Trollhättan, Lilla Edet
tel 0520-805 14/070-232 02 54
vittnesstöd, tel 073-905 50 85
info@trollhattan.boj.se
www.trollhattan.boj.se

Uddevalla-Lysekil-Munkedal-Sotenäs
tel 0522-151 31
vittnesstöd, tel 070-2403965

Vänersborg-Dalsland-Mellerud
Vänersborg tel 0521-147 17
Mellerud tel 0530-240 12
info@vanersborg.boj.se

Västra Skaraborg
(Essunga, Grästorp, Götene, Lidköping, Skara, Vara)
tel 0510-235 88
boj.vskaraborg@telia.com

Östra Skaraborg
(Falköping, Gullspång, Hjo, Karlsborg, Mariestad, Skövde, Tibro, Tidaholm, Töreboda)
tel 0500-48 75 43
boj.oskaraborg@telia.com

Södermanlands län

Eskilstuna
tel 016-12 62 10
info@eskilstuna.boj.se
www.eskilstuna.boj.se

Katrineholm-Flen-Vingåker
tel 0150-780 17
boj-katrineholm@boj.se

Strängnäs
tel 0152-176 00

Östra Sörmland
tel 0155-28 62 20
info@ostrasormland.boj.se

Östergötlands län

Linköping
tel. 013-10 44 00
boj-linkoping@telia.com
www.boj-linkoping.se

Sydvästra Östergötland
(Mjölby, Boxholm, Ödeshög)
tel 0142-880 88
info@sv-ostergotland.boj.se

Motala-Vadstena
tel 0141-23 44 94
bojmo@telia.com

Östra Östergötland
tel 011-10 28 89
boj.norrkoping@telia.com

Värmlands län

Arvika-Eda-Årjäng

tel 0570-104 54
info@vvarmland.boj.se

Södra Värmland

(Karlstad, Forshaga, Kil, Hammarö, Grums, Säffle)
tel 054-18 28 88
info@karlstadboj.se
www.karlstad.boj.se

Norra Värmland

(Hagfors, Sunne, Torsby, Munkfors)
tel 0563-51420
mobil 070-713 06 66
info@nvarmland.boj.se
www.nvarmland.boj.se

Östra Värmland

(Kristinehamn, Storfors, Filipstad)
tel 0550-122 20
telefonsvarare 0550-100 74
info@o-varmland.boj.se
www.ostravarmland.boj.se

Västmanlands län

Hallstahammar-Surahammar

tel 0220-173 37

Västra Mälardalen

(Köping-Arboga-Kungsör)
tel 0221-200 91
info@bojvm.se
www.bojvm.se

Sala-Heby

tel 0224-864 40
info@sala-heby.boj.se
www.sala-heby.boj.se

Västerås

tel 021-41 32 60
info@vasteras.boj.se
www.vasteras.boj.se

Örebro län

Nora, tel 0587-142 94

Sydnärke

(Askersund, Hallsberg, Kumla, Laxå)
tel 0582-154 24

Bergslagen

tel 0586-576 49
tel Lindesberg 0581-100 71
info@bergslagen.boj.se
www.bergslagen.boj.se

Örebro-Lekeberg

tel 019-12 14 44
info@orebro-lekeberg.boj.se
www.orebro-lekeberg.boj.se

Gotlands län

Visby

tel 0498-28 46 46
bojgotland@hotmail.com

Stockholms län

Farsta

tel 08-604 19 50
info@farsta.boj.se

Haninge-Nynäshamn

tel 08-777 85 00
info@haninge-nynashamn.boj.se
www.haninge-nynashamn.boj.se

Huddinge-Botkyrka

tel 08-710 01 02
mobil 070-772 01 02
info@huddinge-botkyrka.boj.se
www.huddinge-botkyrka.boj.se

Nacka-Tyresö-Värmdö

tel 08-466 91 66
boj.ntv@telia.com
www.nacka-tyreso-varmdo.boj.se

Norrort

(Järfälla-Sigtuna-Sollentuna-Upplands Bro-Upplands Väsby)
tel 08-591 272 00/070-365 66 06
info@norrorts.boj.se
www.norrorts.boj.se

Norrtälje

tel 0176-571 81/070-571 41 34
info@norrtalje.boj.se

Skärholmen

tel 08-708 95 80
skarholmenboj@telia.com

Solna-Sundbyberg-Ekerö

tel 08-28 51 30
info@solna.boj.se

Spånga-Kista

tel 08-36 44 99
boj.spanga-kista@telia.com

Stockholms innerstad-Lidingö

tel 08-612 21 21
info@stockholmsinnerstad-lidingo.boj.se
www.stockholmsinnerstad-lidingo.boj.se

Södertälje-Salem-Nykvarn

Brottsoffer-, Kvinno- och Tjejjouren
tel 08-550 147 34/070-494 68 75
info@sodertalje.boj.se
www.sodertalje.boj.se

Södra Roslagen

(Täby, Danderyd, Vallentuna, Österåker, Vaxholm)
tel 08-768 83 82
roslagenboj@telia.com

Västerort

(Bromma, Hässelby, Vällingby)
tel 08-89 70 00
info@vasterort.boj.se
www.vasterort.boj.se

Uppsala län

Enköping-Håbo

tel 0171-262 06/070-464 78 31
bojeh@telia.com
www.enkoping-habo.boj.se

Norduppland-Tierp-Östhammar

tel Tierp 0293-712 20
tel Östhammar 0173-212 21
boj.norduppland@brevet.se

Uppsala

tel 018-10 65 00
 uppsala.boj@comhem.se
www.uppsala.boj.se

Dalarnas län

Avesta-Hedemora

tel 0225-77 45 77/070-627 90 17
info@avesta-hmora.boj.se
www.avesta-hmora.boj.se

Borlänge-Gagnef-Säter

tel 0243-143 71/070-625 65 80
info@borlange.boj.se

Falun

tel 023-255 11
info@falun.boj.se
www.falun.boj.se

Ludvika-Smedjebacken

tel 0240-104 70
boj.i.ludvika.smedjebacken@telia.com

Mora-Orsa-Älvdalen

tel 0250-181 68/070-209 35 42
www.bojmora.se

Rättvik-Leksand

tel 0247-133 21

Gävleborgs län

Bollnäs-Ovanåker

tel 0278-247 02

Gävle

tel 026-10 55 77/070-570 32 10
info@gavle.boj.se
www.brottsofferjouren.com

Hudiksvall-Nordanstig

tel 0650-100 20
info@hudiksvall.boj.se

Ljusdal

tel 0651-101 01/0730-75306
info@ljusdal.boj.se
www.ljusdal.boj.se

Gästrike Västra

tel 026-25 90 00
jour@gastrike.boj.se

Söderhamn

tel 0270-101 21/070-526 64 03
boj.soderhamn@telia.com

Jämtlands län

Jämtland

tel 063-51 24 00, 073-801 45 64
info@jamtland.boj.se
www.jamtland.boj.se

Västernorrlands län

Härnösand

tel 0611-177 80
info@harnosand.boj.se

Kramfors

tel 0612-137 96

Unga BOJ

Sollefteå

tel 0620-170 07
boj.solleftea@telia.com

Sundsvall-Medelpad

tel 060-19 22 77
jourtel 010-568 00 87
www.brottsofferjouren-medelpad.nu

Örnsköldsvik

tel 0200-21 20 19
mobil 070-304 84 51
info@ornskoldsvik.boj.se

Västerbottens län

Dorotea
tel 0942-100 93

Lycksele
tel 0730-77 73 03

Skellefteå
tel 0910-70 18 20
boj.skelleftea@gmail.com
www.skelleftea.boj.se

Umeå
tel 010-568 23 73
info@umea.boj.se
www.umea.boj.se

Vilhelmina
tel 0940-372 07

Norrbottens län

A-kommunerna
(Arvidsjaur, Arjeplog)
tel 0960-131 50

Boden
tel 0921-124 44
boj.boden@bredband.net

Malmfältet
(Kiruna-Gällivare-Jokkmokk)
tel 0730-94 79 34
malmfaltensboj@telia.com

Luleå
tel 0920-104 13
lulea@brottsofferjour.se
www.lulea.boj.se

Piteå-Älvsbyn
tel 0911-181 81/0730-368669

Östra Norrbotten
(Haparanda, Kalix, Pajala, Överkalix, Övertorneå)
tel 0978-10010/ 070-3221822
boj.ostranorrbotten@telia.com



Serie om sex, gränser och övergrepp

■ Efter en fest blir Sara våldtagen, men det är inte som hon föreställt sig att en riktig våldtäkt ska vara. Hon blir inte överfallen utomhus av en okänd man utan blir istället tvingad till sex av en helt vanlig kille som hon är lite bekant med och själv har följt med hem till.

Att prata om våldtäkt kan vara svårt. Därför har Nationellt centrum för kvinnofrid, NCK, tillsammans med Konstfack och illustratören Matilda Ruta tagit fram serienovellen *Första helgen i juni*. Här får läsaren i tecknad form följa gymnasietjejen Sara under händelserna fram till våldtäkten. Slutet är öp-

pet, fyllt av Saras egna känslor, funderingar och frågor efter våldtäkten. Boken riktar sig till ungdomar – men även till vuxna som arbetar med ungdomar – och är tänkt att uppmana och ge underlag till diskussion där unga själva får reflektera över sexuella övergrepp och prata om gränser.

AMANDA SÄFSTRÖM

Boken beställs via www.nck.se



Serieboken *Första helgen i juni* vill informera unga om hur en våldtäkt kan vara "på riktigt", när förövaren är någon man känner och kanske tycker om. Matilda Ruta har ritat serien, som är resultatet av ett samarbete mellan Konstfack och Nationellt centrum för kvinnofrid.

UngaBOJ.se